

KARL MAY

WINNETOU

Volumul I

În românește de Eugen Frunză

Prefață de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

CUPRINS

Prefață (<i>Lucian Pricop</i>)	7
Capitolul I	
Un „ <i>Greenhorn</i> “	13
Capitolul II	
Klekih-Petra	35
Capitolul III	
Winnetou încătușat	106
Capitolul IV	
De două ori în ghearele morții	195
Capitolul V	
„Zi-Frumoasă“	283
Capitolul VI	
Eliberarea lui Sam	401

Un roman de aventuri al unui scriitor aventurier

Puțin cunoscut în secolul al XIX-lea în spațiile culturale europene franceze, britanice, unde a fost destul de rar și de neinspirat tradus, Karl May este autorul cel mai citit în Germania, țara sa de origine. Putem vorbi chiar despre un cult, care-l depășește cu mult pe cel al lui Dumas, în Franța, pe ce al lui Rice Burroughs, în Statele Unite, sau Salgari, în Italia. Adaptate în permanență pentru cinematografie, pentru televiziune, romanele sale au devenit subiect de benzi desenate și chiar de jocuri video. Textele semnate de Karl May au beneficiat de numeroase transpuneri dramatice și chiar de festivaluri. Autorul favorit al lui Albert Einstein, dar și al lui Adolf Hitler, citat de ministrul Finanțelor Oskar Lafontaine, dar și de cancelarul Helmut Kohl, Karl May este una dintre figurile centrale ale culturii germane.

Biografia lui aparține și ea legendei. S-a născut în 1842 într-o familie săracă cu paisprezece copii, dintre care nouă mor la câteva luni după naștere. Până la 5 ani este nevăzător. Deosebit de inteligent, își convinge părinții să-i susțină studiile pedagogice pentru a deveni dascăl. După ce-și obține diploma de studii, fură ceasul unui coleg de cameră, fiindu-i retras dreptul de a predă. Întreaga sa viață este, de altfel, o aventură: continuă să fure și să înșele, ajungând în cele din urmă în închisoare. Închis, citește Fenimore Cooper și decide să-și dedice viața scrisului. Cum iese din închisoare, în 1874, începe romanul *Winnetou*, primul tom beneficiind de o primire entuziastă din partea publicului. Mai scrie încă două volume, în continuarea poveștii inițiale, care se bucură și ele de același succes.

De altfel, opera sa literară este extrem de vastă: peste 30 de povești western (dintre care 15 au drept nucleu cuplul Winnetou și Old Shatterhand), numeroase istorii ce se petrec în Orientul Mijlociu (în care eroii sunt cuplul corespondent al lui Winnetou și Old Shatterhand, adică Hadji Alef Omar și Kara Ben Nemsi). În scurt timp, scriitorul devine o adevărată instituție în Germania, primește vizite princiare și ține nenumărate conferințe. Se stabilește la Radebeul în palatul Shatterhand, un imobil împodobit cu preținse amintiri din călătorii. Fără a ajunge în America (o singură vizită în 1908) sau în alte țări pe care le descrie în textele sale (vizitează Orientul în 1899), pretinde că-și extrage informațiile din experiențele personale. Minciunile îi sunt devoalate, fapt ce nu a împietat asupra succesului operei sale ficționale.

Opera i-a supraviețuit, fără îndoială, chiar dacă succesul acesteia a cunoscut un destin straniu. Astfel, după Primul Război Mondial, se înmulțesc versiunile adaptate și prescurtate ale textelor sale. În perioada nazistă, când Hitler îl transformă pe Old Shatterhand într-un model al supraomului german, sunt adăugate în unele romane replici antisemite și sunt organizate festivități pentru copii, în perioada celui de-al III-lea Reich, pornind de la aventurile lui Winnetou și ale prietenului său german. După război, Karl May este acuzat de nazism, el cel care militase literar pentru pace între rase (Winnetou și Old Shatterhand, precum și Hadji Alef Omar și Kara Ben Nemsi sunt modele de fraternitate între indivizi cu sânge și culturi diferite), care se opusese imperialismului (yankeul, în seria *Winnetou*, este cel care încearcă să răpească teritoriile indienilor) și care a scris nenumărate texte de apărare a ideii de pace.

Deși este autorul a peste 70 de volume, Karl May este cunoscut înainte de toate pentru scrierile sale despre indieni, inspirate unele dintre ele din Fenimore Cooper, înscriindu-se într-o tradiție germană; a fost precedat de Charles Sealsfield (1793-1864, autor, trei ani după *Ultimul Mohican*, al lui *Tokeah*), Balduin Möllhausen (1825-1905, autor a numeroase romane și scrieri de călătorie în vestul american) sau Friedrich Gerstäcker (1816-1872, autor al faimoșilor *Pirați pe Mississippi*). Dar niciunul nu a avut un succes atât de durabil și nicio influență atât de puternică asupra imaginii german.

Personajul cel mai cunoscut al lui Karl May este Winnetou, șef al tribului Mescaleros, care trece prin experiențe limită alături de Old Shatterhand. May are un discurs dublu referitor la funcțiile civilizației, condamându-i pe de o parte excesele și privind-o drept inexorabilă. În primul volum din *Winnetou*, spre exemplu, tânărul Shatterhand lucrează pentru calea ferată (în consecință pentru progresul civilizației), dar inițierea lui în *wila west* (orchestrată de către Sam Hawkens) este identificată cu lumea sălbăticiiei prin câteva episoade cheie cu o semnificație explicită: vânătoarea bizo-nului, îmblânzirea cailor și mai ales fascinația pentru Winnetou, indianul care a știut să rămână curat. Rămâne ca Winnetou să fie capturat, apoi eliberat, și ca prietenia celor doi eroi să devină forma unei lupte între sălbăticiie și civilizație. Cu fiecare generație, apărarea drepturilor indienilor este însoțită de ideea dispariției acestora: grandoarea indianului vine tocmai din condiția de rasă condamnată, iar rousseauismul lui Karl May este depășit de o formă de romantism crepuscular, dacă privim spre discursul asumat, mai ales în *Winnetou*, care propagă ideea că „rasa indiană“ este condamnată la dispariție în fața marșului triumfal al civilizației albe mult mai evoluată. Astfel, Klekih-Petra, cândva aliat al indienilor, afirmă în *Winnetou*: „rasa roșie este deposedată de drepturi, dar ca alb, știu că încercările sale de a rezista sunt destinate eșecului“. Nu e cazul să se mire de faptul că destinul lui Winnetou confirmă acest triumf amar al colonizării albilor: în *Winnetou III*, indianul moare, după ce s-a convertit, *in extremis*, la creștinism. Dacă moartea indianului este prilejul unei lamentații asupra tragediei unei rase, convertirea sa insistă, *a contrario*, asupra triumfului valorilor occidentale.

Ceea ce explică succesul durabil al lui Karl May este probabil acest caracter naiv al poveștilor în care rezidă, de altfel, și vraja acestora. America în care „ajunge“ autorul este un spațiu atemporal: indienii sunt fie suflete nobile și curajoase, profund atașate de viața lor sălbatică, fie trădători și mincinoși (viziune stereotipă conservată și în westernul cinematografic).

Lucian Pricop